

אם ישיבות ההסדר. תשי"ד-תשע"ח

פרשת תרומה

גליון 452 | ב' באדר תשע"ח
(שנה שתיים-עשרה)

17:05 **כניסת שבת**

18:06 **צאת שבת**

08:30 **סוק"ש מג"א**

למאן

לרב אפרים רובינשטיין

לרגל ארוסי הנכדה

לישי איפרגן

לרגל נישואי

קוד באתר: 7977

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshckolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איטיאל סופר

יעקב אביעד דואני, יאיר משה אטינגר

אשכולות

העלון השבועי של תלמידי ישיבת כרם ביבנה

מי צריך מקדש?

אהרן ראם בן-ארי (א')

רבינו אור החיים הקדוש (ויקרא כה, כה) כותב, שצריך לדרוש את המקדש, והקב"ה יתבע ממי שאינו דורש את בניית ביתו. ואומר, שהרעיון של "יְעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" בפרשתנו, ו"וּבָאתָ שָׁמָּה" בפרשת ראה - זו דרישה של הקב"ה מאתנו לדרוש ולבנות את בית המקדש.

הגמ' בכתובות (סב ע"ב) מספרת, שרבי רצה להשיא את בנו לבתו של ר' יוסי בן זימרא, כולם הסכימו לשידוך וסיכמו שהחתן ילך ללמוד 12 שנים תורה ולאחר 12 שנים ישא אותה לאישה. לאחר האירוסין העבירו את הכלה לפני החתן, והחתן אמר לאביו (רבי): לא 12 שנים אלא 6 שנים. לאחר שהעבירו אותה לפניו בשנית אמר: לא עוד 6 שנים, אלא **עכשיו** אני רוצה להנשא, ואח"כ אני אלך ואלמד תורה. החתן התבייש מאביו על שחזר מתנאי החתונה, אך רבי אמר לו "דעת קונך יש בך" - כלומר, בתחילת קיום עמ"י בתור עם כתוב "תְּבַאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהָרַחֵק מִכֹּחַ לְשִׁבְתְּכֶם פְּעֻלַּת ה' מִקְדָּשׁ אֲדֹנָי כֹּונְנוּ דִּבְרָה" (שמות טו, יז). קודם הקב"ה יביא את עמ"י לא"י ורק לאחר מכן יבנה בית המקדש, אולם בפרשתנו נאמר למשה מיד לאחר מעמד הר סיני "יְעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם" (שמות כה, ח). הקב"ה לכאורה "לא מתאפק", ורוצה להשרות את שכינתו בעמ"י אפילו בתקופת הנדודים. עם שהולך בדרך ה' צריך שהשכינה תשרה בתוכו ברמה המוחשית, בבית לה' המראה שהקב"ה מתהלך בקרב מחננו.

יש החושבים שיש להמתין לבניית המקדש בידי שמים, כי אדם אינו יכול לבנות בית לקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו. על טענה זו ענו גם חגי הנביא וגם המדרש. חגי אומר (א, ח) "**עָלוּ הָהָר וְהִבְאֵתֶם יַעַץ וְנֹכְחֵי הַבַּיִת וְאֶרְצָה בּוֹ וְאֶקְבְּדָה אֹמְרוֹ**". לא צריך לחכות לניסים, אלא תביאו עצים **בעצמכם** ותבנו את בית המקדש **בעצמכם**. נאמר במדרש (פסיקתא רבתי פסקא טז) "שלשה דברים שמע [משה] מפי הגבורה ונבהל ונרתע לאחריו. בשעה שאמר ועשו לי מקדש (שמות כה, ח), אמר לו הקב"ה למשה, משה לא כשאתה סבור, אלא עשרים קרשים בצפון ועשרים קרשים בדרום ושמונה במערב, ואני יורד ומצמצם שכינתי בניהם למטה, שנאמר ונועדתי לך שם וגו'". כלומר, לא משנה לקב"ה גודל הבית ותפארתו, אלא אם עמ"י עובד את הקב"ה ובונה בית לשמו, אז הקב"ה יצמצם את שכינתו לתוכו וישכון בתוך בני".

מדרש תהילים (מז, יז) מדבר על ההרוגים שנהרגו במלחמות דוד, ומביא משל לאחד שהיה מכה את בנו, ולא היה יודע הבן על מה הוא מוכה. לאחר שהכהו, אמר לו לך ועשה דבר פלוני שצויתך היום כמה ימים ולא השגחת בי. ואומר המדרש שהנמשל הוא עמ"י בימי דוד המלך, שכל האנשים שנפלו במלחמות בימי דוד, נפלו על עניין אי דרישת המקדש, ובעצם הראו שבית המקדש, ביתו של הקב"ה, לא חשוב להם.

הרמב"ן (במדבר טז כא), גם הוא מדבר באותו עניין, אך מקשר אותו לעניין המגיפה שהכתה בעם, לאחר המפקד שפקד דוד את עמ"י. סברא שהוטל עונש על עמ"י בגלל אי דרישתם לבניין בית המקדש, ולא קיימו את הפסוק "לְשִׁכְנֵנוּ תִדְרָשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה" (דברים יב, ה). עד שדוד בעצמו התעורר לבניין המקדש, ושאל את נתן הנביא אם לבנות את בית המקדש, נתן עונה לו שהוא לא יוכל לבנות את בית המקדש: "לא תִבְנֶה בֵּית לְשִׁמִּי כִּי דָמִים רַבִּים שִׁפְכְּתָ אֶרְצָה לְפָנָי" (דברי הימים א כב ח). אך למרות שדוד עצמו לא יכל לבנות, בני"אם היו רוצים ודורשים את המקדש, היו יכולים לבנותו אפילו בימי השופטים או בימי שאול.

במדרש תנחומא (פרשת בחוקותי סימן ג) מובא, שהקב"ה אמר לישראל "אם תקיימו מצותי, מניח אני את העליונים וארד ואשכון ביניכם, שנאמר (שמות כט) ושכנתי בתוך בני ישראל, שעל מנת כן יצאו ממצרים, שיעשו את המשכן ותשרה שכינה ביניהם, שנאמר (שם) וידעו כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם, ואם יעשו רצוני אין שכינתי זהה מביניהם. למה? אמר רבי אמי נתאווה הקב"ה כשם שיש לו דירה למעלה שיהא לו כך דירה למטה".

דברים אלו מעוררים אותנו לכך שעם שהולך בדרך ה' צריך שהשכינה תשרה בתוכו ברמה מוחשית, בבית שהוא בית לה', וכך ה' יתהלך בקרב מחננו.

דילמות ברוח הדור

הרב מאיר דוד בראל

אלא, מסתבר שישנה נקודה עמוקה יותר שמשפיעה על כל הדרך לפתרון. ישנה נקודה שגורמת לפוסקי ההלכה בדורנו להניח קולמוסם ולהשאיר את הסוגייה בעמימות של "מוטב שיהיו שוגגין..."

מהי הנקודה?

הסיבה שאני מחפש דווקא 'היתרים', והסיבה שבפועל ארגונים דתיים כמו זק"א וזכ"א מחללים שבת באיסורי דאורייתא על טיפול בחללים, אינה נובעת ממקום הלכתי, אלא ממקום רגשי, ובקיצור: רגישות חברתית גבוהה.

אם נתבונן בדור שלנו לעומת דורות קודמים, נוכל לזהות שהדור שלנו פיתח אופי ייחודי ושונה, אנשים סבלניים פחות אך חכמים יותר, נינוחים פחות אך רגישים יותר.

אם פעם המציאות לימדה אדם את כוחה של ההמתנה וממילא האדם נהיה סבלני. כגון, תהליך אפיית לחם דרש מספר שעות, והיום באופן טבעי אדם יחפש מן המוכן, ואפילו אם הוא טורח ופועל בדרך הישנה - ישתמש בכל מיני מאיצי-תהליכים למיניהם ומהר יאבד סבלנות. כמות הידע והיכולות המנטליות שיש לילד קטן בימינו משתווה בערך לידע של גבר צעיר בדורות הקודמים.

אבל כח הסיבולת וההכלה בדורות האחרונים הולך ופוחת. בדורות הקודמים הרבה אנשים איבדו את ילדיהם הרכים בגלל מחלות, סכנות ופשעים. מוות היה עולה בחלונם של רבים, כמעט לא היה בית שלא היה בו מת בטרם עת רח"ל. אנשים ידעו להתמודד עם אסונות פרטיים וכלליים. רוב קוראי המאמר כלל לא מכירים מציאות שכזו, ברוך ה'. ובכלל, כל התיאורים שכתבתי לעיל, לבטח גרמו לחלק גדול מהקוראים לסערת רגשות.

כיוון שהתפתחה בקרבנו רגישות חברתית גבוהה, אנו לא מסוגלים כחברה לסבול מצבי קיצוני, בחשיבת היום-יום אין לנו 'זמן' למחלות, למוות, לקשישים, לנכים, לסייעדיים, כל הדברים האלו מעכבים את הקדמה, ההתפתחות, הטכנולוגיה, היופי והנעימות...

לא סתם הנכים צועקים כבר שנים על תקציבים. באמת, לצערנו, הם לא 'מעניינים' אף אחד! לאף אחד לא נעים להתעסק באוכלוסייה חלשה, אפילו שייתכן שמי שיחתום היום על תקציב לנכים - יזדקק לו מחר בעצמו ובעצם נותן לעצמו תעודת ביטוח על כל מקרה שלא יבוא. אם כן למה כל העיכובים והסחבת? כנ"ל לניצולי השואה, לקשישים ולשאר האוכלוסיות החלשות. התשובה ברורה: נעים יותר, יפה יותר, מעניין יותר להשקיע את התקציבים בדברים ש'מקדמים' את המדינה, את החברה ואת הכלכלה. פחות נעים לאסוף את מי שלכאורה "מכביד" ולא מקדם אותנו.

מקור מדהים לדברים מצאתי בכתבי הרב עמיאל זצ"ל בספרו 'דרשות אל עמי' ח"א (מאמר לד), במאמר בשם "הבורחים מאת ה'" - לתפילת מנחה של יום הכיפורים על מפטיר דיונה, וז"ל:

...וכשהלכתי אחר כך לתומי ברחוב וראיתי איש שהתעלף ונפל מרעב באמצע הרחוב כאבן דומם, והרחוב הומה מבני אדם המטיילים סביבות המתעלף כאילו לא קרה דבר, וכששאלתי להם היתכן? השיבו לי: אין זה נוגע לנו מאומה, יש לנו עזרה מהירה ('הצלחה'). הבנתי כבר היטב על מה ולמה נוסדה העזרה מהירה וכדומה, זה בא בכדי שיקל להם לאנשים לברוח מאת ה'. שלא ירגישו שום עול בקרבם על מעשיהם אלה. הבנתי כבר על מה ולמה נתרבו כל כך בתי חולים בכל עיר ועיר, וכל אשה ואיש שיש לו חולה בתוך ביתו מיד הוא שולחו מאת פניו לבית החולים מפני שהקב"ה יושב למראשותיו של חולה ומאת הקב"ה בורחים הכל כמטחוי קשת ועל כן הוא ממנהר להתפטר ממנו ומהקב"ה היושב למראשותיו בשלחו לו לבית החולים עם שבכות הברזל על חלונותיו שלא יראה הקב"ה כלפי חוץ... ואם יש בית מחסה ליתומים, הכנסת אורחים, ומושב זקנים הלא טעם היווסדם מובן מאיליו, כדי שלא יסתובבו האומללים האלה ברחוב ולא יחזרו העניים על הפתחים להזכיר בלי הרף את האלקים שהנם בורחים ממנו בפחד גדול כל כך.

כל אלה בתי קברות המה לקבור את רגש החיים, רגש אלקים חיים המפעם בקרבנו... ובכל מקום אשר תפנה תראה לפניך "קברנים" שכירים בכסף המקברים גם את המתים וגם את החיים ומקפידים רק שיהיה הכל בסדא נכון והשורות תהיינה ישרות, וכל מי שיכול לברוח מאת ה' בצעדים היותר מהירים והיותר גדולים הוא החרוץ והוא המשכיל והוא החכם והנבון אשר לפניו יכרעו הכל ברך.

תשובה לסוגייה ההלכתית עדיין אין בידי. אמנם תובנה אחת ברורה עלתה מן מדברים: כאשר יושב פוסק הלכה לתת דעתו בנושאים כל כך מורכבים, בשאלות כמו "האם יעלה על הדעת לחלל שבת באיסורי דאורייתא על מתים" וכד' - חלק מכריע מהגישה ההלכתית חייב להתייחס ליכולת של הדור להכיל את המציאות. הדילמות העולות בכל דור ודור נובעות בראש ובראשונה מההרגלים החברתיים, ומהתפיסה החברתית של החיים בכללותם.

"והחי - יתן אל לבו".

סעודה אחרונה בסוכה עם הילדים, מקלחות, להשכיב את הילדים למנוחת צהריים התארגנות לחג ועכשיו... אחרי כל הסיפורים קצת מנוחה לקראת לילה ארוך של ריקודים ושמחה אל תוך הלילה.

ערב שמחת תורה התשע"ח. השעה 17:00 אחר הצהריים, ריח החג הקרב ובא באוויר, בעוד שעתיים בערך ייכנס החג השמח ביותר המסכם את חגי תשרי.

התיישבנו בסוכה רעייתי ואני, משוחחים קצת על הבאות, ואז לפתע מתוך השקט המבורך המירס צורח - "תאונה קשה בכפר מנחם... מספר פצועים קשה במקום". מחליפים מבטים, ממתנינים כמה שניות לראות אולי יתבטל, אולי טעות, ושוב: "כוננים תאונה קשה... תאונה קשה מאוד... ככל הנראה כמה מחוסרי הכרה במקום".

בעיניים מתנצלות מהנהן לאשתי וטס לכיוון הרכב.

תמיד בעודי בדרך למקרה קשה, אני משנן לעצמי סיסמאות כמו: קור רוח, אל תקח ללב, תהיה מרוכז.

אבל כל הסיסמאות שבעולם לא יוכלו למסמס את הריחות, המראות, הזירה והפצועים.

הזירה קשה מאוד, מבולבלת, תאונה חזיתית, רכב הפוך בוואדי בצד הכביש עם לכודים, רכב נוסף מעורב עומד בדממה על הכביש, גם שם לכודים. מסביב המון אנשים וילדים שירדו מאוטובוס שצפה במתרחש מטרים ספורים מהתאונה וכולם! 'ירדו לתת יד'... (גם ילדים!)

אחסוך בתיאורים נוספים, אף על פי שבמאמר אני מבקש לחקור את התגובה שלנו לתיאורים שכאלו.

עם הזמן מתבהרת התמונה. ברכב שבואדי ארבעה בחורי ישיבה צעירים שנה א' בישיבות (מהמגזר), בדרכם לשמח בקריית-מלאכי. שני בחורים הצליחו לחלץ עצמם מיד אחר התאונה, אך שניים נשארו לכודים ובהגיענו לא נותר אלא... לקבוע את מותם. ברכב השני בחורה צעירה באותו הגיל בערך, בדרכה הביתה לחג, פצועה קשה מאוד בגפיים.

אחרי הפינוי של כל הפצועים, מי באמבולנס ומי במסוק, נפנינו לחלץ את הבחורים הלכודים. הגנבתי מבט לשעון וראיתי שבעוד שעה קלה ייכנס החג. צוות החילוץ והכבאים עבדו נורא קשה לחלץ את הבחורים. כמעט 50 דקות של עבודה פיזית עד שחולץ הראשון.

שוב מבט אל השעון, בעוד רבע שעה כניסת החג... הבנתי שאני כבר מיותר, נסעתי הביתה לחגוג לרקוד ולשמוח בחג. (??)

אישית, היה לי מאוד קשה לעשות את המעבר, התיישבתי בצד בית המדרש, צופה על כל החגיגות ונתתי למחשבות לשלוט על מוחי.

שאלה אחת קוננה בי - כמה זמן לקח לחלץ את הבחור השני?

במוצאי החג הסתבר לי ששעה שלמה אחר כניסת החג נדרשה כדי לחלץ את הבחור השני.

והמציאות הציפה בתוכי את השאלה - מה ההיתר לחלל כך שבת או חג, באיסורי דאורייתא ממש! כדי לחלץ הרוג?

הרב גורן פרסם במספר מקומות בעודו הרב הראשי לצה"ל ואחר כך כרב הראשי לישראל, מאמרים המתירים לפנות הרוגים משדה הקרב או בשעת מלחמה¹ הטיעונים ההלכתיים היו בעיקר החלשת הלוחמים, חטיפת גופות לצורך מיקוח ופגיעה מבצעית בלחימה כמו כן עלה גם הטיעון שמא חיה תגרוור את המת.

אמנם כל הטיעונים האלו לא שייכים במקרה המתואר לעיל ובעוד מקרים רבים ודומים וכגון תאונה קשה בשנה שעברה בראשון לציון, שהצריכה כריתת עץ בשבת על מנת לחלץ גופת רוכב אופנוע.

אני חייב להודות שכבר תקופה ארוכה שאני כותב וחוקר בנושא ומנסה למצוא היתרים לדבר, אמנם התפלאתי מאוד שכמעט לא קיים חומר הלכתי בנושא. בשיחה עם רבני חברה קדישא הבנתי שאין להם היתר ברור אלא בעיקר עושים כי אי אפשר להשאיר את המצב כך.

למה אי אפשר פשוט לכסות את הזירה, לשים שומר ולהמתין למוצאי שבת? בדור כל כך טכנולוגי ניתן בוודאי למצוא פתרון מהיר וזמין שישמר את הזירה באופן שאינו גלוי לעין עד צאת השבת ואז יטפלו.

¹המאמרים מפורסמים בספרי הרב גורן וכן מאמר מקיף מופיע בספר "רפואה מציאות והלכה" של הרב ד"ר מרדכי הלפרין שליט"א.

משנכנס אדר מרבין בשמחה!

יחזק גברא (ב')

אנו עומדים בפתחו של חודש אדר הבעל"ט. הפתגם המוכר המופיע במסכת תענית אומר: "משנכנס אדר מרבין בשמחה". ברצוני לדון בכמה שאלות העולות מתוך העיון בפירוש רש"י על אמרת חז"ל זו.

וזה לשון רש"י: "משנכנס אדר מרבין בשמחה - ימי ניסים היו לישראל - פורים ופסח". הפשט העולה מפירושו הוא שכיוון שבחודשים הללו (אדר וניסן) אירעו לעם ישראל ניסים, אנו צריכים להיות שמחים.

אמנם יש לשאול על כך שתי שאלות:

א. אם הסיבה לשמחה היא הניסים שנעשו לנו בחודשים אלו, מדוע אומרת הגמרא "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ולא מזכירה כלל את שמחת חודש ניסן? לכאורה משמע שעיקר סיבת השמחה נובעת מחודש אדר ולא בניסן! שאלה זו אף מתעצמת עקב העובדה שהניסים שקרו לעם ישראל בחודש ניסן גדולים בהרבה מהניסים שאירעו בחודש אדר. כידוע, יציאת מצרים היתה נס גלוי שלא נראה כמותו מעולם. הקב"ה הוציא את עם ישראל ממצרים באותות ובמופתים, אח"כ הייתה קריעת ים סוף שעליה נאמר: "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי". הנסים היו גלויים לגמרי, שלא ניתן היה לערער ולומר שמשוהו מבלעדי הקב"ה עשה אותם. לעומת זאת, נס פורים, עם כל גדולתו, לא השתווה כלל לנס יציאת מצרים. הגמרא אומרת בפירוש שנס פורים לא היה גאולה גמורה: "אכתי עבדי אחשוורוש אנן", אם כן, מדוע עיקר הדגש הוא על ניסן חודש אדר ולא על ניסן חודש ניסן?

ב. מהלשון "מרבין" מובן שישנה תמיד שמחה, ובחודש אדר מרבין ומוסיפים על אותה השמחה הקיימת תמיד. אולם לכאורה, שמחת חודש אדר שונה במהותה משמחת כל השנה. בכל השנה אנו שמחים בכך שאנו עובדי ה', כלשון הרמב"ם: "השמחה שישמח אדם בעשיית המצווה ובהבנת הא-ל-שציווה בהן עבודה גדולה היא". לעומת זאת, ע"פ פירוש רש"י, שמחת חודש אדר שונה במהותה משמחת כל השנה, והיא שמחה בניסים שהקב"ה עשה לנו באותה תקופה. ואם כן, מדוע השתמשה הגמרא דווקא במילים "מרבין בשמחה"?

כדי להשיב על שאלות אלו, יש לעמוד על ההבדל בין מהות הנס של פורים למהות הנס של פסח. בפסח, הצרה היתה שיעבוד עם ישראל תחת שלטון מרושע של פרעה, הקב"ה גאל את עם ישראל בכך שהוציאם ממצרים. כלומר, היתה קיימת באותה התקופה מציאות עגומה לעם ישראל (שיעבוד), והקב"ה ביטל אותה לחלוטין (יציאת מצרים). מהות הנס של הפורים שונה, בפורים עם ישראל היה נתון במציאות קשה של שיעבוד תחת ידו של אחשוורוש, בתוך מציאות זו היתה צרה גדולה לעם ישראל שהיא גזירת המן הרשע להשמיד להרוג וכו'. הקב"ה אמנם הושיע את עם ישראל בכך שביטל את הגזירה, אך עדיין לא נגאלנו לגמרי משלטון אחשוורוש, וכמו שהגמרא טורחת להזכיר זאת באומרה: "אכתי עבדי אחשוורוש אנן", המציאות לא השתנתה כלל, רק הגזירה

על שני הניסים אנו צריכים לשמוח - הן על הגאולה המוחלטת (יציאת מצרים) והן על התבטלות הצרה שבאותה התקופה (נס פורים). מכך אנו יכולים ללמוד מוסר גדול. עיקר תקוותנו שאנו מייחלים אליה, שאז תהיה השמחה הגמורה והשלמה - בגאולתנו המוחלטת, ועל זה אנו מתפללים תמיד אל הקב"ה "ותחזינה עינינו בשוכך לציון". אולם גם עתה כאשר עוד לא נגאלנו בשלימות, בוודאי שיש לנו על מה להודות לקב"ה ולשמוח. גאולתנו השלמה שהיא הגאולה העתידית, תתרחש באופן דומה ליציאת מצרים, כמו שכתוב: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". בגאולה העתידה, לא תהיה שליטה של שום כוח מלבד הקב"ה "והיה ה' למלך על כל הארץ". זו המציאות אליה אנו מצפים ומייחלים, וזהו הלימוד שמלמדת אותנו ההודאה על יציאת מצרים. אולם גם עתה, כשעוד לא זכינו לראות בגאולה השלמה, עדיין יש לנו על מה לשמוח ולהודות לקב"ה על כל הטובות שעושה עמנו, אפילו בעת שעוד לא נגאלנו לגמרי. וכמו שמפרשים בעלי המוסר את הפסוק בתהילים "בצר הרחבת לי חנני ושמע תפילתי", שגם כאשר יהודי נמצא במצב של צרה, עליו להסתכל על ההרחבות והישועות שהקב"ה נותן לו בתוך הצרה בעצמה ולהודות לקב"ה עליהם, ועם כל זאת יבקש ויתפלל על גאולתו השלמה. וזה הלימוד שמלמדת אותנו השמחה של פורים, שאע"פ ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן", עם כל זאת יש לנו על מה לשמוח ולהודות לקב"ה על הניסים שעושה עמנו עתה, למרות שעוד לא נגאלנו לגמרי.

על פי המבואר להלן יש לבאר את פירוש רש"י: עיקר דגש הגמרא, כאשר אומרת לנו שעלינו לשמוח, הוא על חודש אדר, ותוך כדי רש"י מזכיר לנו את השמחה שעלינו לשמוח בחודש ניסן. הסיבה לכך היא, מכיוון שעיקר הקושי לשמוח הוא כאשר אדם נמצא במצב שעוד לא נגאל בשלימות, לכן על שמחה זו צריך להזהר ביותר, כי שם נמצא האתגר הגדול, לשמוח אע"פ שעוד לא נגאלתי לגמרי. זהו סוג השמחה שחודש אדר מסמל, לכן הדגישה הגמרא דווקא את שמחת חודש אדר, כיוון ששם טמון עיקר הקושי לשמוח. אח"כ, כאשר נשמח ונודה לקב"ה על הטובות שעושה עמנו, גם כשעוד לא נגאלנו, אז נזכה בסופו של דבר להיגאל בגאולה שלמה שזוהי גאולת חודש ניסן.

על דרך זו ניתן להסביר את הביטוי "מרבין בשמחה". שמחת כל השנה היא שמחה שאנו שמחים בכך שהקב"ה אוהב אותנו, ולכן נתן לנו את המצוות, שאף בזמן שאין אנו נמצאים במצב של גאולה מוחלטת, עדיין ה' יתברך לא עזב אותנו ונתן לנו את המצוות, שעל ידן אנו מקשרים את עצמנו אליו. אותה שמחה היא שמחת חודש אדר - שלמרות שעוד לא נגאלנו לגמרי, עדיין אנו משמחים עצמנו בטובות שהקב"ה היטיב עמנו בעת צרותינו. ולכן נקטה הגמרא בלשון "מרבין", להראות שאנו מרבין באותה סוג השמחה של חודש אדר.

הקב"ה יזכנו לראות בגאולה שלמה וקרובה במהרה!

הכנת שתייה חמה בשבת

ר' איתן גרתי

אורח חיים

בהכוונת הרב רובינשטיין

- **הגרשז"א:** עירוי מהמיחם לכוס. לאח"מ, להניח הכל (סוכר, קפה-נמס, חלב) על המים שבכוס.
- **קפה נמס בטעמים (וניל, שוקו), אבקת שוקו, סוכרזיט, מטרנה** (צמחית/חלבית, חלק מהמרכיבים) - אינם מבושלים. עוברים יבוש.
- **בני אשכנז:** יערה עליהם מכלי שני, אך אין להניחם בכלי שני. זאת ממספר סיבות: א. מחזי כמבשל (נותן מאכל שאיננו מבושל לכלי שני אסור דנראה כמבשל - משנ"ב שיח, לד). ב. חיישינן לקלי בישול (לפי המשנ"ב שיח, מב חוששים בכל דבר שאיננו מים, שמן ותבלין. אה"ג חזו"א נב, יט פליג על נקודה זו). ג. כלי שני שהיד נכוית בו - על אף שקי"ל דכלי שני אינו מבשל אך נקט המשנ"ב (שיח, מח) שאם אינו יכול להכניס היד לתוכו מבלי שתכווה, הרי כלי זה מבשל.
- **בני עדוה"מ:** לא החמירו חומרות אלו, ומותר ליתן בכלי שני. מקורות לכך: א. מיחזי כמבשל - יחו"ד ו, כב⁴. ב. חשש לקלי בישול - אול"צ שם, ה. ג. יד נכוית בו - הליכו"ע ד, עמ' מט.

קפה שחור - עובר קלייה.

¹**קפה נמס** (אבקה ומגורען), **סוכר** (לבן, חום) - עוברים תהליך בישול מלא. מעיקר הדין מותר לערות אף מכלי ראשון, וכן פסקו אול"צ (ח"ב ל, ד)², חזו"ע (שבת, ד, עמ' שיט) ואג"מ (א"ח ד, עד), מ"מ, החמירו הגרשז"א (שש"כ א, מט) ומנח"י (א, נה) בדברים טחונים היטב כסוכר וקפה נמס שלא לערות עליהם מכלי ראשון (מיחם). זאת משום שכשמערים עליהם, מיד נימוחים ונעשים לח, הו"ל כדבר מבושל לח שנצטנן שיש בו בישול אחר בישול (שיח, ד). לענ"ד, כן הוא מנהג העולם, להכניס הסוכר והקפה-נמס בכלי שני (ודאי המערים מכלי ראשון יש על מה שיסמוכו).

חלב (מפוסטר) - מותר לתיתו בכלי שני (אין בישול אחר בישול בלח בכלי שני - משנ"ב שיח, כג³).

א"כ אופן הכנת נס קפה (נהרא נהרא ופשטיה):

- **הגרעי":** עירוי מהמיחם על הסוכר והקפה-נמס. לאח"מ להוסיף חלב.

¹ המאמר פורסם בשנה שעברה, ומתפרסם שוב עקב השינוי הקטן, וכן עקב תדירות השאלות בענין זה.

² בעניין לא הבנתי סברת האול"צ להיתיר לערות על קפה נמס מכלי ראשון. הרי באותה הלכה כתב שעל קפה שחור אין לערות מכלי ראשון, ואחד הטעמים שכתב הוא שאין הקלייה מכשירתו לאכילה. א"כ מאי שנא קפה נמס, והרי גם שם בישולו הראשון אינו מכשירו לאכילה? אשמח לביאור דבריו.

³ על אף שהינו מפוסטר ולא מבושל לגמרי, מ"מ לענין זה הקלו (שש"כ א, הערה קנו ועוד)

⁴ אמנם בכה"ח סק"ע נקט להחמיר, וכ"מ מאול"צ שם, ה, מ"מ נראה שנהגו הספרדים להקל. המכיר נוהג אחר, אשמח לשמוע.

- **בני אשכנז:** יש לערות עליו מכלי שני (ש"ח, ה בהג"ה).
- **בני עדוה"מ:** עדיף לערות עליו מכלי שני⁶ (חזו"ע שבת ד, עמ' שיג).
- **בדיעבד** אף בכלי ראשון אין לאסור (משנ"ב ש"ח, מו).

תה (חברת 'ויסוצק'י) - בשנה שעברה נכתב שהעלים שבכל הטעמים אינם עוברים קליה, חוץ מהתה הירוק (לכל סוגיו). שאלתי שוב את החברה, ועתה אמרו דבר שונה - **רק התה הנקי**, גם השחור וגם הירוק, עליו עוברים תהליך קלייה. כל אלו שבטעמים שונים (ירוק נענע וכדו') - התמציות המתווספות אליהן אינן עוברות כלל תהליך קלייה, ולכן ודאי שיש לחוש לבישול. כ"כ, גם את הסוג הקלוי אין להתיר מדין בישול אחר אפיה (למתירין לעיל בקפה שחור) - כל הסברה שאין בישול אחר אפיה היא משום שלאחר האפיה/קליה המאכל מתוקן לאכילה. לעומת זאת, עלי התה, גם הקלויים, אינם ראויים לאכילה בפני עצמם, א"כ הקליה הרי לא הכשירתם לאכילה כלל, ולכן יש לנהוג בהם כדבר שאינו קלוי כלל⁷. **לפיכך, אין נפק"מ אם העלים קלויים או לא, וכן אין הבדל בין החברות המייצרות.**

כמו כן, עלי תה נשתנו משאר המאכלים, כיון שענינו רואות שקלים הם להתבשל (משנ"ב ש"ח, לט). א"כ אין לתיתם בכלי שני כיון שחיישין בהם לקלי

⁵ אמנם בארחות שבת ח"א, עמ' מח החמיר שלא לעשות כלל קפה שחור בשבת כעלי תה, ע"ש.
⁶ שו"ע ש"ח, ה דן בסוגיית בישול אחר אפיה, ז"ל בקצרה "יש מי שאומר דדבר שנאפה אם בשלו אח"כ במשקה יש בו משום בישול, ויש מתיירין". זהו אחד הענינים המורכבים בכללי פסיקת שו"ע (סתם ויש הלכה כסתם. "יא וי"א הלכה כ"א בתרא) - האם יש לחשוש לדעה השניה? כה"ח (או"ח יג, ז) ואול"צ (ח"ב בהקדמה, א, יג-יט) נוקטים שחושש לסברה שניה לכתחילה, א"כ גם הכא חושש לסברה הראשונה ויש להחמיר שלא ליתן על קפה שחור אף בכלי שני אלא רק לערות עליו מכלי שני. עוד הוסיף אול"צ (ח"ב ל, ד) שגם א"ת כדעה השניה לגמרי שאין בישול אחר אפיה, מ"מ הקפה השחור אינו ראוי לאכילה אחר קלייתו, ומדי לעלי תה דלעיל. מאידך הגר"ע יוסף נוקט במקומות רבים כפירושו ברמ"ע מפאנו ס' צו שאין לחוש לסברה השניה כלל והביאה השו"ע ע"מ לחלוק לה כבוד. לשיטתו מותר לערות אף מכלי ראשון על קפה שחור. על הטענה שהקפה השחור אינו ראוי לאכילה, כתב שראוי גם ראוי. **המענין**, שכאן כתב הגרע"י (שם, עמ' שיט) שאם אפשר עדיף לערות מכלי שני (ושמא כאן החמיר משום שכיום אין רגילות לאכול הקפה השחור כלל, א"כ מה חשיבות קלייתו. א"נ בדדאו' החמיר לסוברים דיש בישול אחר אפיה).
⁷ ואף שכל שימוש אינו באכילתם, אלא בצבע והטעם היוצא מהם, מ"מ, גם לזה הקליה לא הועילה כלל.

הבישול. נחלקו האם חיישין בהם לקלי-קלי הבישול, היינו, שלא רק שאסור לתיתם בכלי שני אלא אף להחמיר שלא לערות עליהם מכלי שני וכדו'.

- **בני אשכנז:** נראה ממשנ"ב (ש"ח, לט) שאין להכין בשבת תה משקיות תה כלל, אף בכלי רביעי וחמישי (מכך שלא הציע אפשרות פשוטה זאת). א"כ, דמו לקוליים האספנין דקל מאוד להתבשל⁸.
- **בני עדוה"מ:** מותר לערות מכלי שני (אול"צ שם, ג. חזו"ע שם, עמ' שעח - לא דמי לקוליים, כיון שאין אנו חוששים מדעתנו).

העצה: להכין תמצית מלפני השבת, ואותה יהא מותר למזוג לכלי שני (משנ"ב ש"ח, כג).

העצה המובחרת: להכין תמצית מלפני השבת, ולערות עליה מכלי שני⁹. כך מרויחים שני ענינים:

א. צביעה במשקין - אמנם קי"ל לדינא שאין בעיה בצביעת משקה, כ"ש אם אינו מתכוון לצבע (משנ"ב ש"ח, נו. שעה"צ ש"ח, סד. יחו"ד ו, כג), אך מהיות טוב אל תקרי רע, וכדאי לתת קודם את הצבע (התמצית) ולאח"מ את המים, כך איננו עובר על צביעה במשקין (שעה"צ ש"ח, סה), כ"ש שבא"ח (שנה ב' פקודי ג-ד; רב פעלים ג, יא) מחמיר בצביעת מים.

ב. החזו"א (הובא בספר טעמא דקרא) ופמ"ג (א"א ש"ח, לג) סוברים שאם עירו מכלי שעומד ע"ג האש לתוך כלי אחר באופן שלא נפסק הקילוח, הרי השני נחשב לכלי ראשון. לשיטתם, אדם שמערה ממיחם לכוס, חשיבא הכוס כלי ראשון, ואסור ליתן בה לח שנצטנן. אמנם מסתימת כל הפוסקים משמע דלא כוותיהו, אך בקל הרווחנו גם את שיטתם (ולומר שלשיטתם עירו מכלי זה חשיב כעירו מכלי ראשון המבשל כדי קליפה קצת קשה - ראשית הבו דלא לוסוף על חידושם. ועוד, דיש עוד סברות לצרף בכה"ג כותאיה גבר).

⁸ אמנם אג"מ (או"ח ד, עד) נקט להתיר בכלי שלישי, וכ"כ גם בפנה"ל (שבת א, עמ' 186) ע"פ משנ"ב ש"ח, מו, אך רוב פוסקי האשכנזים החמירו (ערוה"ש ש"ח, כח. שש"כ א, נו. כ"כ מפורש ביראים, מקור חומרא דקלי בישול, שאין חילוק בין כלי שני לשלישי. עוד, יש לדחות הראיה ממשנ"ב ש"ח, מו, דאינו מתיר קלי הבישול בכלי שלישי, אלא רק בצירוף הסוברים שאין בישול אחר אפיה).
⁹ ע"ע בעצה המובחרת של המשנ"ב ש"ח, לט בסופו, בכה"ג ששומר את התמצית חמה.

לְפָנַי תמיד יעב"ץ

השירה הצאת

והנה בשולחן לחם הפנים השתנה,
 ובעת ציווי עשייתו כבר נכתב ונשנה,
 שלחם הפנים יהיה עליו תמיד כל השנה,
 ומדוע נכתבו כך ציווי התורה הבריים?

על כרחך ללמדנו, כך ביארו בחכמתם,
 שלולי לחמו מעשה השולחן לא תם,
 ועל כן כאן מילת תמיד נדרשה כדרשתם,
 והייתה הרוחה ויושרו ההדורים.

אמנה ידעתי אשר ישיבו החכמים,
 שבשאר 'תמיד' הוא רק בעת כהונת עולמים,⁴
 זאת אקבל רק גבי בגדי הכהנים השלמים,
 אך במנורה ובקטורת בשאלתנו אנו נשארים.

על כן אמרתי בחפזי לבאר דבריהם,
 שלמדו כך מן המקראות והתבוננות בהם,
 שבכל הכלים התפרש עשייתם הם וכליהם,
 ועבודתם לא נכתבה עמם בחיבורים.

נחלקו התנאים, הראשונים כמלאכים,
 בענין לחם הפנים המונח על שולחן מלכים,
 ובביאור מחלוקתם אהנו נבוכים,
 ונפרש את דברינו בעזרת יוצר היצורים.

דעת חכמים¹ בביאור הפסוק הינו,
 שעל הלחם להיות תמיד על שולחן,
 על כן זה מושך ומיד זה מניח לימינו,
 לקיים "לפני ה' תמיד" הנאמר במאמרים.

אך על זאת אתמהה בשאלה גדולה,
 הלא 'תמיד' זה כמה וכמה בכתובים עלה,
 כגון נר התמיד² וקטורת תמיד לפני מעלה³,
 ולמה זה התייחד הלחם מהאחרים?

⁵ בכל כלי המשכן בתחילה פורש דרך עשייתם עם כל הנלוה אליהם, ורק לאחר מכן פירשה התורה כיצד עובדים בהם ומה עושים איתם; במנורה הפירוש בא רק בתחילת פרשת תצוה, ובמזבח הקטורת רק לאחר שפורש היכן הוא נמצא ומה מיקומו, נאמר שם שזמן הקטרת הקטורת הוא ביומן הדלקת המנורה [וזהו עוד הבדל בין פירוש המילה 'תמיד' שנאמרה שם לבין השולחן - שם התורה פירשה לפני כן בבוקר בבוקר ובין הערבים, וילמד סתום מן המפורש]. אך לגבי השולחן מיד בתום תיאור עשייתו וצורתו חתמה התורה "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד". משמע שזהו חלק מתיאור עשייתו ולא רק העבודה שעובדים בו.

⁴ אפשר לבאר, שבכל שאר המקומות שנאמר בהם 'תמיד' לענין עבודות המשכן ובגדי הכהן היינו שבכל עת שמתמשים בהם חייבים לעשות בהם את העבודה הזו, כגון בחושן ובציץ - בכל זמן שאהרן לובש את בגדיו הוא מחויב לשים ציץ וחושן ולא להורידם, אבל כשאינו עובד אינו מחויב. אך דבר זה לא יישב מדוע לגבי הקטורת והמנורה שנאמר בהם 'תמיד' לא אמרו חכמים שצריך להיות שם תמיד קטורת ונרות דולקים כפי שלמדו לגבי לחם הפנים.

¹ מנחות צט ע"א.
² שמות כז, כ.
³ שם, ל, ח.

שאלות על הפרשה

ר' דניאל בוחבוס

- א. מדוע התורה חוזרת כ"כ הרבה פעמים [תרומה, תצוה, ויקהל, פקודי] על ציווי בניית המשכן וכליו ולא אומרת "ועש משה כל אשר צוה ה'" וכדו', מבלי לפרט שוב את הכל (משה גולדשטיין, יעקב אליאס)
- ב. כה, ו: "שמן למאור, בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים" - קשה, שכל הפרשה מדברת מענייני בניית המשכן וכליו חוץ מפס' זה שמדבר על צורך עבודת גבוה, ולא מצינו שנאמר כן לגבי שאר הדברים, כגון חטים ללחם הפנים וכו'. (דעת זקנים)
- ג. בפרק כה - למה בפס' ח' קראו 'מקדש' ואילו בפס' ט' קראו 'משכן'. (אור החיים)
- ד. כה, ט: "וכן תעשו" - אומר רש"י: לדורות. וקשה, הרי שלמה המלך בנה את מזבח הנחשת עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב (דה"ב ב ד, א), ודלא כמו שכתוב בתורה חמש על חמש אמות. (רמב"ן)

פסי בשאלתי